

**TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI**

A1 TÜRKÇE DERSİ

UZUN TEZİ

“İÇİMİZDEKİ HABABAM”

**Rehber öğretmen : Fatma Sever
Öğrencinin adı : Ayça
Öğrencinin soyadı : Duydu
Diploma numarası : D1129024
Sözcük sayısı : 3542**

Araştırma sorusu: Rıfat Ilgaz'ın “Hababam Sınıfı “ adlı yapıtını Türk toplumunda unutulmaz kılan yazınsal etkenler nelerdir?

ÖZ (ABSTRACT).....	2
İÇİNDEKİLER.....	3
1. GİRİŞ.....	4
2. EDEBİYAT VE GERÇEKLİK.....	5
3. YAPITTA "KARAKTER".....	5
4. KARAKTERLERİN GELİŞTİRİLMESİ.....	6
4.1 KARAKTERLERİN DAVRANIŞ VE EYLEMLERİYLE GELİŞTİRİLMESİ.....	7
4.2. KARAKTERLERİN KONUŞMALARıyla GELİŞTİRİLMESİ.....	9
4.3 KARAKTERLERİN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİYLE GELİŞTİRİLMESİ.....	10
4.4 KARAKTERİN DİĞER KARAKTERLERİN YORUMUYLA GELİŞTİRİLMESİ.....	11
4. 5 KARAKTERLERİN YAZARIN YORUMUYLA GELİŞTİRİLMESİ.....	13
5. YAPITTA KARAKTER ARACILIĞıyla ORTAYA KONAN EĞİTSEL ELEŞTİRİLER.....	14
6. YAPITTA KARAKTERLER ARACILIĞıyla ORTAYA KONAN ALAYSILAMALAR (İRÖNİ).....	15
7. SONUÇ.....	16
KAYNAKÇA.....	18

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı bitirme tezi olarak A1 dersi kapsamında hazırlanan bu çalışmanın amacı; Rifat Ilgaz'ın nesilden nesile aktarılan Çağdaş Türk Edebiyatı yapıtlarından biri olan Hababam Sınıfı'nı, unutulmaz kılan yazınsal etkenlerin neler olduğu sorusuna yanıt aramaktır.

Yapıtta karşımıza çıkan karakterlerin geliştirilme biçimi, iç ve dış gerçeklikleri İnek Şaban'ı, Tulum Hayri'yi, Kel Mahmut'u içimizden biri yapmıştır. Yapıtta yer alan karakterler aracılığıyla lise hayatını öğrencisiyle öğretmeniyle alaycı ve eleştirel bir bakış açısıyla ortaya koyan yapıt bu bağlamda değerlendirildiğinde onu unutulmaz ve gerçekçi kılan üç temel sebep vardır: Yapıttaki karakterlerin geliştirilmesinde kullanılan anlatım tekniklerinin güçlülüğü, karakterler aracılığıyla ortaya konan eğitsel eleştiriler ve yine karakterler aracılığıyla ortaya konan alaysılamalardır.

Tezin giriş bölümünde karakter geliştirme teknikleri ve karakter portresi üzerinde durulmuş, "Yapıtta Karakter" adlı bölümde ise karakter çerçevesi, yani bir yapıt karakterinin iç ve dış gerçekliği konu edilmiştir.

"Yapıtta Karakterler Aracılığıyla Ortaya Konan Eğitsel Eleştiri" başlığı altında edebiyatta eleştiriye, yapıttan örneklere ve karakterlerle özdeşleşmesine yer verilmiştir.

Son başlık olan "Yapıtta Karakter Aracılığıyla Ortaya Konan Alaysamalar(İroni)" da ise yapıttaki güldürü öğelerinden ve güldürü tekniklerinden bahsedilmiştir.

Sonuç olarak Hababam Sınıfı bir bütün olarak ele alındığında anlatım tekniklerinin ustalıkla kullanılmış olması ve satır aralarına serpiştirilmiş eğitsel eleştiri ve alaysılamalarla yapıt, tüm yazınsal niteliklerinden ötürü Türk Edebiyatı'nda bir başyapıttır.

(201 sözcük)

1.GİRİŞ

Karakter romandaki yaşamı gerçekçi kılan ana öğelerden biridir. Bir yapıtın edebi değer taşınması için iyi bir karakter çerçevesinde çizilmesi gerekir, bu nedenle yazın yapıtlarında karakterin dış ve iç gerçekliğe sıkça yer verilmektedir.

Dış gerçeklik; karakter portresinin dış yüzünü oluşturur. Dış gerçeklikte birey, toplum içinde nesnel bir şekilde okura sunulur. Bu nesnellik, insan ilişkileri, diğer bireylerin karakter üzerindeki düşünceleri ve toplumsal yapı önemlidir. Bireyin bütün tensel betimlemeleri de dış gerçekliğinin bir sonucudur. Genelde “o” anlatıcının kullanıldığı yazımsal eserlerde dış gerçekliğe daha sık rastlanır.

İç gerçeklik; karakter portresinin duyu organlarıyla algılanamayacak olan kısmıdır. Bireyin öznelliğinin tamamını kapsar. İnsan doğasının karmaşık kısmı olan iç gerçeklikte iç çatışmalara sıkça yer verilir. Yapıtlarda iç gerçeklik; iç monolog “Ben”in ağzından geriye dönüşler ve bilinç akışıyla karşımıza çıkar. “Ben” anlatıcının görüldüğü yazımsal eserlerde iç gerçeklik daha çok karşımıza çıkmaktadır.

Yapıtta ilerledikçe karakterin iç ve dış gerçeklikle tanışan ve özümseyen okur, yapıta katılır, eleştirel düşünmeye ve olayları yorumlamaya başlar, yapıtla arasında bir etkileşim kurar, yapıttan da kendine bir şeyler katar ve yapıtın gerçekliğine farkında olmadan katkıda bulunur. İşte bu noktadan itibaren okur özdeşim kurmaya başlar. Kendini yapıttaki bir karakterin yerine koyar ve olayları, duyumları karakterin gözünden görür.

Yapıt kitleleri etkilemeyi başarmışsa, içimizden biri haline gelir. Hababam Sınıfı adlı yapıtta özdeşim öğeleri çok fazladır. Hayatın yansımalarını içinde bulunduran yazın yapıtlarıyla özdeşim kurmak, bireysel yapıtlara göre daha kolaydır. Bu nedenle de Hababam Sınıfı, öğrencilik yıllarını yaşamış olan tüm bireylerin özdeşim kurmasına olanak sağlar.

Çoğunluğu diyaloglardan oluşan yapıtta her ne kadar birinci tekil şahsın anlatımı söz konusu olsa da, iç gerçeklikten tamamen uzak olması, dış gerçekliğin ve karakter geliştirme tekniklerinin ön plana çıkmasına sebep olmuştur.

“Hababam Sınıfı”nda, yazarın okura iç gerçeklikle bir şeyler anlatmak gibi bir amacı yoktur. Eleştiri ve güldürü amacı güdülen bir yapıt için karakterlerin iç gerçekliğinden çok, dış

gerçekliği daha değerlidir. Diyalogları gerçek kılan ise yine yapıttaki özdeşim öğeleri, karakterlerin dış gerçekliği ve olayların alaysılamalı yanısıdır.

2. Edebiyat ve Gerçeklik

Bir edebi eserin altında yatan gerçeklik, yazarın eserle birlikte yarattığı dünyanın temelinde gizlidir. Eserde, insan ve insana özgü olan her şey yazarın bakış açısıyla dile getirilen bir kurmacadır. Ancak karakterler üzerine temellendirilen bu kurmacanın altında mutlaka günün koşullarına uyan bir gerçeklik ve bir eleştiri gizlidir. Gerçek doğrudan sadece bilimsel metinlerde yansıtılır. Nasıl ki bir duyguyu resmeden her ressamın bakış açısı ve yorumu farklıysa, edebiyatta da yazarların bir üslubu ve yorumu vardır. Bu yorum da tamamen yazarın kendi yaşantısındaki iç ve dış gerçekliğinin bir ürünüdür. Kısacası edebiyat, gerçek hayatın yazarın gözünden yansımasıdır, soyut olduğu kadar somut, öznel olduğu kadar nesnelidir.

Yazın yapıtlarının gerçekçi olmasının asıl sebebi özdeşim kurulmasına olanak sağlamasıdır. Bir yapıtta özdeşim öğeleri yani karakter geliştirilmesi ne kadar başarılıysa o kadar gerçekçidir. Eğer bir yazar, okurunun kendini karakterlerin yerine koymasını sağlamayı başaramıyorsa, söz konusu yapıt öznel ve dolayısıyla o yapıtta gerçeklikten bahsedilemez.

Hababam Sınıfı ise toplumsal bir yazın yapıtı olmasına karşın yazar açısından anlatılmıştır, fakat bu diğer bireysel yazın yapıtlarında olduğu gibi yapıtın iletisine ve toplumsal karakterine zarar vermemiştir.

3. Yapıtta “Karakter”

Karakter; “Bir yapıtta duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kişi” (TDK, 1979) olarak tanımlanmıştır. Yazar kendi kurmaca dünyasını yaratırken karakterleri kendi hayatından yansımalarla şekillendirir. Olaylar ve iletiler hatta eleştiriler, karakterler üzerinden okura sunulur.

Karakter çerçevesini çizerken yazar, kendine de bir yol çizer. Bireysellik ve toplumsallık arasında seçim yapar. Bireysellik çerçevesinde yazılmış yapıtlarda öznellik ön plandadır. Yorumu açıktır ancak okurun yaptığı yorum ve yapıttan aldığı ileti kişiden kişiye değişir.

Sanatsal içerikli metinde örtük ve açık iletiler vardır. Açık iletiler herhangi bir okur tarafından kolaylıkla anlaşılabilir niteliktedir. Örtük iletiler ise eleştirel okuma becerisini edinmiş bireyin çıkarabileceği iletilerdir. Bu bağlamda okurun yapıtta kendinden ne bulduğu da değişkendir. Ancak, toplumsal bir tema çerçevesinde yazılmış yazın yapıtlarında ileti tektir ve açıktır. Her okurun başka bir çıkarıma varması söz konusu değildir. Herkes kendinden bir şeyler bulabilir, yorumlayabilir, ama yorumlar iletiden çok da uzak değildir. Bu nedenle toplumsal yapıtlar daha gerçektir.

Bir yapıtta karakterin yerini sağlamlaştıran temel olgu yapıtın özdeşim kurulmaya ne kadar açık olduğuyula ilgilidir. Özdeşim, kendini karşıdakinin yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmaktır. Carl Rogers'a göre empati: ***“Bir kişinin kendisini karşıdaki kişinin yerine koyarak, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir”***.

Üstün Dökmen'e göre ise empati on alt basamaktan oluşmaktadır, ancak okurla yapıt arasındaki özdeşim göz önünde bulundurulduğunda bunlardan en önemlileri “eleştiri”, “teşhis” ve “ben de var” basamaklarıdır(Dökmen,134). “Eleştiri” basamağında, empati kuran birey olayları ve kişileri kendi görüşleri açısından değerlendirir ve yorum getirir. “Teşhis” basamağında, olaylardaki ana sorunun kaynağını bulmak hedeflenir. Son basamak olan “ben de var basamağında ise sorunun aslında sadece karşıdakine özgü olmadığını ve benzerini kendinin de yaşamış olduğunu fark ettiği bölümdür.

Yapıtla okur arasında bu bağlantıların kurulması başarılırsa, okur önce sorunu teşhis eder. Yapıtta işlenen sorunu gerçek hayatla ilişkilendirmeye başlar ve daha sonra kendine özgü yorumlar getirir. Yapıtta daha eleştirel bir bakış açısıyla bakmaya başlar. En sonunda da kendisiyle ilişkilendirir olayları. Okurun kendine dönmesi sağlandığı anda yazar amacına ulaşmıştır, okur yapıta dahil edilmiş ve özdeşim köprüsü kurulmuştur. Kurulan köprünün sağlamlığı, yapıtın gerçekliğinin de bir ölçütü sayılabilir.

“Köy gerçeği, şehir gerçeği, Anadolu gerçeği, İstanbul gerçeği diye yürüyen edebiyatımız görüyor ki “Hababam Sınıfı” gerçeği var ve Türk toplum hayatının çok önemli bir kesitidir o...” (İlhan Selçuk, Hababam Sınıfı Arka Kapak)

4. Karakterlerin Geliştirilmesi

Gerçek hayatta insanları tanımak için aşılması gereken bir süreç vardır. Benzer bir süreç edebi karakterler için de söz konusudur. Karakter portresi oluşturulmasında belli başlı yöntemler vardır. Bunların bir bölümü, tensel ve tinsel betimlemelerde olduğu gibi doğrudan niteliktedir. Bir bölümü ise eylem içinde yansıtma, konuşurma gibi dolaylı bir nitelik taşır. Bunlar birlikte kullanıldığı takdirde eserde gerçekçi ve sağlam bir karakter portresinden bahsetmek mümkündür. Karakter geliştirme yöntemlerini maddeler halinde sıralamak gerekirse:

- Davranışlarla ve eylemleriyle,
- Konuşmalarıyla,
- Fiziksel özellikleriyle,
- Diğer karakterlerin yorumlarıyla,
- Yazarın yorumuyla geliştirmek olarak sıralanabilir.

“Hababam Sınıfı” adlı yapıtta karakter geliştirilmesinde, karakterin davranış ve eylemlerinden, konuşmalarından, fiziksel özelliklerinden, diğer karakterlerin yorumlarından ve yazarın yorumundan faydalandığından bahsetmek mümkündür.

4.1 Karakterlerin Davranışlarıyla ve Eylemleriyle Geliştirilmesi

Bir karakteri tanımının en iyi yollarından biri, karakterin bir olay karşısında vereceği tepkidir. Verilen tepkiler sayesinde okur, karakterin kişiliği hakkında bir yoruma sahip olur ve karakteri dolaylı yoldan keşfederek yapıta dahil olur. Eylemler olay örgüsünün de temelini oluşturur. Bu nedenle karakterlerin eylemleri hikayeyi şekillendirir. Hababam Sınıfı’nda belli tek bir odak figür bulunmamasına karşın, her karakter davranışlarıyla olaya yön verir. Söz konusu yapıtta betimlemeler olmadığından dolayı bir karakteri tanımının en iyi yolu karakterin olaylara karşı verdiği tepkiler ve davranışlardır.

Örnek olarak; Mahmut Hoca karakteri, okuldaki en sevilen ve saygı duyulan öğretmendir, çabuk sinirlenen ancak çok kolay unutan, affedici bir yapıya sahiptir. Tahammül edemediği dört şey vardır: Öğrencilerinin sigara içmesi, arka bahçede top oynanması ve okuldan kaçılması ve kopya çekilmesidir. Bunun dışında yapılan haylazlıklara hoşgörülle yaklaşır.

Hatta herkesin düşlediği, sorununu rahatça aktarabildiği, doğru çözümler üretebilen bir öğretmendir.

Hababam Sınıfı'nın Mahmut Hocayla olan ilişkileri de bir hayli karmaşıktır. Sigara içen, kopya çeken, arka bahçede top oynayan, okuldan kaçan, ispiyoncuları cezalandıran, haraç alan, haylazlık yapan bu gençler Mahmut Hoca'da iz bırakır. Her iki taraf da birbirlerine bağlanır. Hababamsız bir Kel Mahmut ya da Kel Mahmutsuz bir Hababam düşünülemez hale gelmiştir. İşte bu samimi ve gerçekçi öğretmen öğrenci ilişkisi karakterleri gerçek yapar, bizden biri kılar.

“Kel Mahmut, yemekhanenin kapısında bütün olanı biteni görmüştü, kıs kıs gülüyordu. O bu gülüşüyle bizim Hababam Sınıfı'nın bir öğrencisiydi, bizdendi sanki.”(Hababam Sınıfı,276)

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşıldığı üzere, Mahmut Hoca bu davranışıyla alışılmışın dışında bir öğretmen figürüdür. Sıradışı olduğu kadar sevilen, sevildiği kadar da gerçektir. Söz konusu karakter tahlili ise Mahmut Hoca'nın davranış ve eylemlerinden anlaşılmaktadır.

Bir başka karakter üzerinden örnek vermek gerekirse; Hababam Sınıfı'nın en saf karakteri olarak bilinen İnek Şaban'ın, saf olma özelliğini sınıf arkadaşlarının ona yaptığı şakaları anlamamasından ve her seferinde onlara tekrar tekrar inanmasından anlayabiliriz. Domdom Ali sınıfa getirdiği içinde mürekkep olan kolonya şişesiyle İnek Şaban'ı kandırmıştır:

“Herkes sözde burnuna çekiyor, yüzüne gözüne sürerek inek şaban'ı alıştırmaya çalışıyordu. Domdom, İnek Şaban'ın sırasına gelince, şişeyi ustaca değiştirdi. Sulandırılmış kırmızı mürekkebi, Şaban'ın açılan avuçlarına boşalttı O da kendinden öncekiler gibi Refüze'nin dalına basmak için burnuna çekti, yüzüne gözüne sürmeye başladı: “Dök” dedi, “Biraz daha dök!” (Hababam Sınıfı,12)

Bu alıntıdan da anlaşılacağı üzere İnek Şaban'ın saflığı doğrudan değil de dolaylı bir şekilde, İnek Şaban'ın eylemiyle okura sunulmuştur.

4.2 Karakterlerin Konuşmalarıyla Geliştirilmesi

Karakterlerin konuşturulmasıyla geliştirilmesi, karakter portresi çizerken en sık başvurulan yöntemdir. Bir karakterin konuşmaları, o karakterin hayat görüşü, düşünceleri, istekleri ve hayal kırıklıklarıyla ilgili bilgi verir. Bir insan nasıl konuşmalarıyla anlaşılabilirse, bir karakteri de tanımanın en iyi yolu onun konuşmalarıdır. Neredeyse tamamı diyaloglara dayanan Hababam Sınıfı'nda ise bu yöntem sıkça kullanılmıştır. Hababam Sınıfı iç gerçekliklere dayandırılan bir yazın yapısı değildir. Diyalogların çokluğuna karşılık yapıtta hiç monolog bulunmaması ve karakterlerin duygu durumunun ikinci planda kalması sebebiyle yapıt tamamen dış gerçekliklerden oluşmaktadır.

Dış gerçekliğin bu kadar çok üzerinde durulmasının asıl sebebi uzamdır, "Çamlıca Erkek Lisesi". Okul ortamı sosyal, bireylerin çevreleriyle var oldukları ve etkin iletişim kurdukları bir ortamdır. Yapıtta hiçbir karakterin derinlemesine üzerinde durulmadığından dolayı karakterler çok yüzeysel geçilmiştir. Bu yüzden de hiçbir karakterin iç gerçekliğine inilmemiştir. Karakterlerin yüzeysel geçilmesi diyalogları arttırmış ve olayların da günlük konuşmalar üzerinden ilerlemesine sebep olmuştur.

İç gerçekliğinden bahsedilmediği için, Mahmut Hoca'nın özel yaşamında nasıl biri olduğu tam bir sır olmakla birlikte, öğrencileriyle olan ilişkilerine bakıldığında oldukça katıdır. İnanıldığı şeylerden ödün vermemekte ve Hababam Sınıfı'nın hiçbir oyununa da pabuç bırakmamaktadır. Buna rağmen öğrencilerini sever ve her eğitimcinin olması gerektiği gibi onlara tereddütsüz yardım etmekten çekinmemektedir.

"Derste kitaptan öğretmen karşısında yazmadığınız için, yaptığınız kopyacılık değildir. Verdiğim notları olduğu gibi geçiriyorum deftere. Kopya demek öğretmeni enayi yerine koyup gözünün önünde, herhangi bir şeyden baka baka yazmak demektir."
(Hababam Sınıfı,255).

Diğer öğretmenlerin aksine Mahmut Hoca'nın kendine has bir eğitim anlayışı vardır. Ona göre öğrenci kopyaya zorlanmıştır, kopya ezberci eğitim sisteminin bir sonucudur ve öğrenci bu bedeli ödemek zorunda bırakılmıştır. Buna karşın sistemin gereğini uygulamaktan çekinmemektedir, kopya çeken öğrenciye asla merhamet göstermemektedir. Bu alıntıdan da anlaşılacağı gibi Mahmut Hoca konuşmalarıyla yapıtta ele alınan eleştiriyi ve iletiyi

konuşmalarıyla okura sunmuştur. Okur hem Mahmut Hoca'nın karakteri, hem de temel sorunsal ile ilgili bilgiye sahip olmuştur.

Öğrenciler arasında da konuşmalarla karakter geliştirme tekniği kullanılmıştır.

“Bak Şaban’cığım, şu altı tane kağıdı sağ tabanının altına lastikle tutturacağım. Değiştir, dedikçe sen teker teker çekip alacaksın!” İnek Şaban bir türlü yanaşmıyordu.”Peki Maraton Raşit elimde kağıdı görürse... Kopyayı ben yapıyorum sanmaz mı? Olmaz böyle şey, olmaz!” “Olmayacak nesi var.Kağıdı değiştirip atmak bir saniyelik iş.Sonra karşında kim var Maraton Raşit değil mi? O mu yakalayacak seni. Sen Kel Mahmut’ta kopya yapmış adamsın!” (R.Ilgaz,46)

Domdom Ali kopya çekmek için İnek Şaban’ı ikna etmeye çalışır. Bu konuşmadan Domdom Ali'nin ne kadar kurnaz olduğu ve yine İnek Şaban'ın saflığı rahatça anlaşılabilir.

4.3 Karakterlerin Fiziksel Özelliklerle Geliştirilmesi

Edebi eserlerde karakterlerin dış görünüşlerine ilişkin yapılan betimlemeler okurun karakteri daha iyi tanımasına yardımcı olur. Yazar fiziksel özellikler ve karakterler arasında ilişki kurarak anlatır olayları.

Yapıtta kullanılan lakaplar, karakterlerin dış görünüşleri ile ilgili bilgi vermektedir. Mahmut Hoca' ya “Kel Mahmut” denilmesinin sebebi Mahmut Hoca'nın kel, zayıf tam bir idareci tipi olduğunu betimlemektir. Domdom Ali'nin “Domdom” lakabı Ali'nin şişman olduğunu, Güdük Necmi' nin lakabının “Güdük” olması, Necmi'nin kısa olduğunu, Damat Ferit'in lakabının Damat olması, Ferit'in düzgün bir dış görünüşe sahip olduğunu belirtmektedir.

Bir diğer örnek ise Badi Ekrem'in yapıttaki fiziksel betimlemeleridir. Kısa ve çelimsiz olmasına rağmen, spor konusundaki ısrarı okura Badi Ekrem hakkında okura bilgi vermektedir.

“Badi Ekrem, boyunun kısalığını, sağ omzunun düşüklüğünü, hafiften kamburluğunu örtmek için cakalı bir futbolcu yürüyüşüyle geldi.”(Hababam Sınıfı, 35)

***“Vücut yapısı atletten çok pehlivan hem de lapacı bir somun pehlivanını hatırlatıyordu.”
(Hababam Sınıfı,58)***

Karakterlerin tensel betimlemeleri, her ne kadar yapıtta çok az yer tutsa da karakterleri tanıtmada etkili bir yöntemdir. Hayalinde canlandırmaya olanak sağlayan bu yöntem okurun da yapıtta hayal gücünü dahil etmesine olanak sağlar.

4.4 Karakterlerin Karakterin Yorumuyla Geliştirilmesi

Bir karakteri tanımak için diğer karakterlerin yorumu, görüşü ve düşünceleri okura önemli fikirler verir.Yapıtta öğrencilerin karakter çerçevesinin dış gerçekliği birbirleriyle olan ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda, okul ortamının getirdiği yakınlık ve samimiyet çerçevesinde ayrı ayrı olarak değil de bir bütün halinde ele alınabilir.

Hababam Sınıfı çoğunluğu parasız yatılılardan oluşan ve birbirlerine kardeş kadar bağlı yirmili yaşlardaki haylaz erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Her birinin kendine has bir özelliği ve buna uygun bir lakabı vardır. Diğer sınıflardan tamamen bağımsızdırlar. Hababam Sınıfı'nın dışarıyla tek bağlantıları gelen mektuplardır. Onlar dışında çoğunlukla unutulmuş ve okul terk edilmiş başıboş çocuklardır. Eğitim sisteminin ezberciliğine ve öğretmen öğrenci ilişkilerindeki bayağılığa alaycı bir dille baş kaldırmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında Hababam Sınıfı için Türk toplumunun bir yansıması olduğu yönünde bir yorumda bulunulabilir.

Kendi içindeki ilişkilere bakıldığında Hababam Sınıfı öğrencileri birbirlerine oldukça bağlıdır. Bu nedenle yeni gelen öğrencilere hep önyargılı bir tutum sergilerler. ***“Anlattıkları ilginç şeyler olduğu halde, nedense bütün sınıfı kızdırmıştı. Daha ilk günden düşman oluvermiştik. Oysa hiçbirimize bir kötülüğü yoktu.” (Hababam Sınıfı, 32)***

Kendi ilişkilerinde birbirlerine olan bağlılıklarının tek bir istisnası vardır. İçlerinden Birine bir oyun oynanacaksa, herkes bunun bir ucundan tutmak zorundadır. Çoğunlukla kurban bellidir, ya yeni gelenler ya da sınıfın vazgeçilmezi İnek Şaban'dır. İnek Şaban'ın öğrenci karakterleri arasında öne çıkmasının sebebi kendine has bir köylü saflığını

barındırıyor olmasıdır. Üzerinde kaç tane oyun oynanırsa oynansın İnek Şaban arkadaşlarına tekrar tekrar inanır. ***“Yakalanırsa Şaban yakalanacaktı. Tam inek’lik bir işti bu. “(Hababam Sınıfı, 47)***

İnek Şabanın dışında öne çıkan diğer öğrenciler de Tulum Hayri, Domdom Ali ve Refüze Ekrem’dir. Her türlü haylazlığa ön ayak olan Tulum Hayri, aslında oldukça zekidir. Domdom Ali, Tulum Hayri’nin suç ortağıdır. Tüm oyunlarında Tulum’un yanındadır. Refüze de sınıfın geri kalanı kadar haylazdır ancak, bir o kadar da kültürlü ve bir çok konuda da deneyim sahibidir.

Hababam Sınıfı için yağcı ve ispiyoncular cezalandırılmalıdır. Ancak memleketten gelen leblebi ve kolonyayı paylaşmamak da en az öteki ikisi kadar büyük günahdır. ***“Hababam Sınıfı’nda yağcıların önce beresi uçar...”(Hababam Sınıfı,121)***

Tulum Hayri ve Hayta İsmail’in Sidikli Turanla ilgili konuşmaları okura Sidikli Turan’ın ispiyoncu olduğu izlenimini vermektedir.

“Sidikli Turan’ı Müdürden çıkarken gördüm!” diye kuşkusunu belirtti.”Beğenmiyorum durumunu” dedi. “Çok sinsileşti son günlerde...” (Hababam Sınıfı, 103)

“Bu enayiye yaşatacak mıyız Hababam Sınıfı’nda?” “ Espiyonunu yutar göreacağız. Onu sınıftan değil mektepten kaçırmak için herkes ne hüneri varsa göstereyin. Hayta! Bu akşam sıra senin!” (Hababam Sınıfı, 105)

4.5 Karakterlerin Yazarın Yorumuyla Geliştirilmesi

Karakterlerin yazarın yorumuyla okura sunulması yazarın kendi görüşünü okurla paylaşmanın bir yoludur. “Ben” anlatıcının anlatımı her ne kadar toplumsal mesaja zarar vermeden nesnel olmasa da okura bir fikir verir niteliktedir.

Söz konusu yapıtlarda yazar, okuru etkisi altına almaya çalışmaz. Okurun karakterlerle ilgili duygu ve düşüncelerinde geri planda olmayı seçer ve yazarın kendi düşünce akışında dolaşmasına olanak sağlar. Yine de bazı noktalarda, nesnellik anlık bir kayba uğrar. Bu durum yapıtın geneline yansımaya da okura iyiyle kötü arasındaki ayrımı belirtir.

Yapıtta kullanılan Müdür karakteri de bu sebepten vardır. İyi, yani Müdür'ün karşıt kutbu olan Mahmut Hoca ve kötü, yani Müdür arasındaki ayrımı okur yazarın betimlemelerinden kendisi çıkarır.

“Yeni Müdür’ün zart-zurtları, Kel Mahmut’un hızını kırarken, Tulum Hayri, tam tersine her gün biraz daha güçlenip sivirmekte. Bütün baskı düzenlerinde olduğu gibi...”
(Hababam Sınıfı, 267)

Bir diğer örnek ise, yazarın Sidikli Turanla ilgili yorumu her ne kadar nesnel olmaya çalışsa da öznel bir yorumla okura sunulmasıdır:

“Hababam Sınıfı’nın en çocuk kalanı Güdük olduğu için bütün şakaları da çocukçaydı. Bu şakalar, bildiğimiz şeylerden çok unuttuğumuz şeylerdi, ama yine de hoşumuza gidiyordu. Zeki çocuğu Güdük.” ***(Hababam Sınıfı,121)***

5. Yapıtta Karakterler Aracılığıyla Ortaya Konan Eğitimsel Eleştiriler

Hababam Sınıfı’nda temel sorunsal eğitim sistemindeki çarpıklıklardır. Bu çarpıklıklar da yapıtta öğretmen-öğrenci ilişkilerinde, otoritenin kaynağı olan Müdürle ve tüm bunların karşısında duran ideal eğitim sisteminin temsilcisi olan Mahmut Hoca’yla ortaya konmaktadır.

Yapıtta temel sorunsalın en belirgin olduğu anlar, eğitimde ezberciliğin eleştirildiği anlardır. Kopya, ezberci eğitimin bir sonucu olarak gösterilmiştir. Öğrenciler ise sistemde sadece mağdurdur, sistemde ayakta kalmak için kopyaya mecbur bırakılmışlardır. Bu nedenle de sözlülerden kalmaları da kaçınılmaz olmuştur. Yazılılardan kopya çekmek bir çözümdür ancak sözlüler içinse sıfır almak kaçınılmaz bir sonuçtur. ***“Sedat Bey’in sıfırları boldu ama,***

manevra kurşunu gibi etkisizdi: Öldürmez, insanın biçimli bir yerine geldi mi süründürdü o kadar...” (Hababam Sınıfı, 77)

Ezberci eğitime en sert eleştiri ise yapıtta, öğretmenin Hababam Sınıfı'nın Atatürk'ün Gençliğe Hitabesini kopya çekerek okuduklarını sandıkları bölümdür. Öğretmenin, öğrencilerin kopya çektiklerini sandığı kartona alaycı bir üslupla yazılanlar, ezberci eğitime yapıtta vurulan en güçlü darbedir:

“Bravo Hocam, yakaladınız! Aşk olsun doğrusu! Tebrikler!.. Biz, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesini, kartona yazmadan da okuruz, hem de tek yanlısız! İmza: Hababam Sınıfı” (Hababam Sınıfı,418)

Bir diğer sorunsal örneği ise eğitimcilere yönelik eleştirilerdir. Örneğin öğretmenlerin öğrencilere hitap ederken kullandığı ve öğretmen öğrenci ilişkilerinin bayağılaştırılan “eşek herif”, “hayvan herif” gibi hitap şekilleri ile öğrencileri aşağılamaları da eleştirilen diğer bir unsurdur.

Müdür, eğitimcilere yönelik eleştirilerin merkezindedir. Müdür otoritedir. Müdür diğer tüm öğretmenlerin görüşlerinin birleşimidir. Onlara göre eğitim, bilgi üretmekten çok itaat etmektir.

“At sahibini tanır, emirlerini dinler. Eğitim hususunda bir insandan hiç de aşağı kalmaz. Birçok hususlarda insanı bile geride bırakır...Bilhassa itaat hususunda.”(Hababam Sınıfı,243)

Okulu bir ticarethane olarak gören Müdür, Müfettişlerin gözüne girmek adına her türlü şeyi yapar. Müfettişin gelişiyle okulun standartlarında bir yükseliş meydana gelir, yemeklerin kalitesi yükselir, öğrencilerin giyimi düzelir, öğretmenler kibarlaşır vb. Müfettişin gidişiyle de eski düzene geri dönüş yaşanır. Müdür için önemli olan vitrindir, okulun vitrininin iyi

olmasıyla, okulun eğitime yönelik sorunlarını çözümlenemeyeceğini anlayamamaktadır. Mahmut Hoca da tam bu noktada devreye girer. Müfettiş önünde rol yapmaz. Eğitim kalitesine vitrinden çok önem verdiğiinden bu iki karakter sürekli çatışır. Hiçbir öğrenciye özel muamele etmez. Mahmut Hoca'ya göre okul ortamında zengin, parasız yatıl herkes eşittir ve herkes eğitimden eşit şekilde yararlanmalıdır.

6. Yapıtta Karakterler Aracılığıyla Ortaya Konan Alaysılamalar (İroni)

İronini, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğündeki ilk anlamı gülmededir, ancak Edebiyata kattığı gülmededen daha derindir. Edebiyatta alaysılama ilk okuyuşta anlaşılan yüzeysel anlamların, genellikle gülmecelerin ötesinde okuru yorum yapmaya davet eder. Yapıttaki ironi unsuru da bundan kaynaklanır, kısacası “Güleriz ağlanacak halimize” sözündeki gibi, eğitimdeki yanlışlıklar gerçek hayattan bir kesit olup alaysılama öğeleriyle birleştiği zaman kara mizahı oluşturur. Hababam Sınıfı'nın oynadığı oyunların temelinde yatan düşünce de budur.

Rıfat Ilgaz'a göre, mizah bir biçim, topluma bir bakış açısıdır, bir yazın türü kabul edilmemektedir. Öte yandan ironi bir yazın türüdür, kara mizahı da içine alır.

Kara mizahın, ironinin, amacı güldürürken düşündürmektir. Eleştirmektir. Her alaysılamanın ardında bir gerçeklik payı olduğunu okura hatırlatmaktır. Özdeşim kuran okura yapıttaki gerçekliği anlatmaktır. Karakterler ve olayların arkasındaki mesajı okura geçirmektir. Okur ne kadar çok yapıtla özdeşleşirse, yazarın geçirmek istediği duygu ve düşünceleri de o denli iyi yorumlar.

7. SONUÇ

Rıfat Ilgaz'ın “Hababam Sınıfı” adlı yapıtı özdeşim ve alaysılama öğelerinin ışığında karakterler ve olaylar üzerinde bir bakış açısı kazanır. Yapıtta karakter geliştirilmesinin bu

denli sağlam olması, okurun özdeşim kurmasını ve yapıt üzerinden yorum yapmasını kolaylaştırmış, kısacası okuru yapıta dahil etmeyi başarmıştır.

Rıfat Ilgaz'ın karakter geliştirmedeki ustalığı, karakterlerin doğallığını bozmadan okura sunulmasını sağlamıştır. Karakter beimlemeleri, karakterlerin davranışlarından ve eylemlerinden, konuşmalarından, fiziksel özelliklerinden, diğer karakterlerin yorumlarından ve yazar yorumundan yola çıkarak gerçekleştirilmiştir. Şu da bir gerçektir ki karakterlerin temellendirilmesi bu kadar sağlam olmasaydı, alaysama ve eleştiri öğeleri tek başlarına, yapıtla okur arasındaki özdeşim köprüsünün kurulması için yeterli olmazdı.

Karakter geliştirmesinin sağlam olmasının yanı sıra eğitimse eleştiriler de yapıtın hayat geçeklerinden kopuk olmadığı, hayatın içinden kesitler olduğunun kanıtlarıdır. Eğitim eleştirileri yapıtın ana izleğinin okura geçmesini sağlayan bir araçtır. Yazınsal içerikli yapıtta ustaca yerleştirilmiş bu alaysılamalar okura yaşam deneyimi sunar.

Tüm bu sebeplerden dolayı Hababam Sınıfı, herhangi bir şehrin herhangi bir okulun herhangi bir sınıfı kadar gerçektir, Türk halkının doğallığının olabildiğince sade ortaya konmuş ve kabul görmüş halidir.

7.KAYNAKÇA

1. Dökmen, Üstün. İletişim Çatışmaları ve Empati. (Sistem Yayıncılık)
2. Ilgaz, Rıfat. Hababam Sınıfı. (Ak Yayınları, 1980, on ikinci basım)
3. İnternet Kaynakları
 - <http://www.turkpdr.com/>
 - <http://tdkterim.gov.tr>
 - http://www.aktuelpsikoloji.com/haber.php?haber_id=4143 (Carl Rogers)
4. Türk Dil Kurumu Sözlüğü (1979)

